

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематографіі БССР і Камітэта па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 37 (632)

Субота, 13 верасня 1947 года.

Цана 50 кап.

Прывітанне таварыша І. В. Сталіна

Прывітанне Маскве, сталіцы нашай Радзімы— у дзень яе 800-годдзя.

Уся краіна святкуе сёння гэты знамяналы дзень. Яна святкуе яго не фармальна, а з пацучцём любві і павагі з прычыны вялікіх заслуг Масквы перад Радзімай.

Заслугі Масквы заключаюцца не толькі ў тым, што яна на працягу гісторыі нашай Радзімы тройчы вызваліла яе ад ішаземнага ўціску—ад мангольскага ярма, ад польска-літоўскага нашэсця, ад французскага ўтаржэння. Заслуга Масквы заключаецца перш за ўсё, у тым, што яна стала асновай аб'яднання раз'яднанай Русі ў адзіную дзяржаву з адзіным урадам, з адзіным кіраўніцтвам. Ні адна краіна ў свеце не можа разлічваць на захаванне сваёй незалежнасці, на сур'езны гаспадарчы і культурны рост, калі яна не здолела вызваліцца ад феадальнай раздробленасці і ад княжаскіх бязладдзі. Толькі краіна, аб'яднаная ў адзіную цэнтралізаваную дзяржаву, можа разлічваць на магчымасць сур'езнага культурна-гаспадарчага росту, на магчымасць умацавання сваёй незалежнасці. Гістарычная заслуга Масквы заключаецца ў тым, што яна была і застаецца асновай і ініцыятарам стварэння цэнтралізаванай дзяржавы на Русі.

Але гэтым не вычэрпаюцца заслугі Масквы перад Радзімай. Пасля таго, як па волі вялікага Леніна Масква зноў была абвешчана сталіцай нашай Радзімы, яна стала сцяганосцам новай савецкай эпохі.

Масква з'яўляецца цяпер не толькі натхніцелем будаўніцтва новых савецкіх сацыяльна-эканамічных парадкаў, якія замянілі панаванне капітала-панаваннем працы і адкідаюць эксплуатацыю чалавечка чалавекам. Масква з'яўляецца разам з тым вестуном вызваленчага руху працоўнага чалавечка ад капіталістычнага нявольніцтва.

Масква з'яўляецца цяпер не толькі натхніцелем будаўніцтва новай савецкай дэмакратыі, якая адкідае ўсякую, прамую або ўскосную, няроўнасць грамадзян, пола, рас, нацый і забяспечвае права на працу і права на роўную заробочную плату за роўную працу. Масква з'яўляецца

разам з тым сцягам барацьбы ўсіх працоўных людзей у свеце, усіх прыгнечаных рас і нацый за іх вызваленне ад панавання плутакратыі і імперыялізма. Няма сумнення, што без такой палітыкі Масква не магла б стаць цэнтрам арганізацыі дружбы народаў і брацкага іх супрацоўніцтва ў нашай многанациональнай дзяржаве.

Масква з'яўляецца цяпер не толькі ініцыятарам будаўніцтва новага быту працоўных сталіцы, вольнага ад жабрацтва і гібнень мільёнаў немаёмных і беспрацоўных. Масква з'яўляецца разам з тым узорам для ўсіх сталіц свету ў гэтых адносінах. Адною з сур'езнейшых язваў вялікіх сталіц еўрапейскіх, азіяцкіх і амерыканскіх краін з'яўляецца наяўнасць трушчобаў, дзе мільёны збыднёлых працоўных асуджаны на гібель і павольную, пакутліваю смерць. Заслуга Масквы заключаецца ў тым, што яна поўнасцю ліквідавала гэтыя трушчобы і дала працоўным магчымасць перасяліцца з падвалаў і хібарак у кватэры і дамы буржуазіі і ў новыя добраўпарадкаваныя дамы, пабудаваныя савецкай уладай.

Нарэшце, заслуга Масквы заключаецца ў тым, што яна з'яўляецца вестуном барацьбы за трывалы мір і дружбу паміж народамі, вестуном барацьбы супроць падпальшчыкаў новай вайны. Для імперыялістаў вайна з'яўляецца найбольш прыбыткавой крыніцай. Нядзіва, што агенты імперыялізма стараюцца так ці інакш спрацаваць новую вайну. Заслуга Масквы заключаецца ў тым, што яна нястомна выкрывае падпальшчыкаў новай вайны і збірае вакол сябе міру ўсе міралюбівыя народы. Вядома, што міралюбівыя народы з надзеяй глядзяць на Маскву, як на сталіцу вялікай міралюбівай дзяржавы і як на магутны аплот міру.

Вось за якія заслугі святкуе сёння наша Радзіма 800-годдзе Масквы з такой любвію і павагай да сваёй сталіцы.

Няхай жыве наша магутная, родная, савецкая, сацыялістычная Масква!

І. СТАЛІН.

Маскоўскаму гарадскому Совету дэпутатаў працоўных Маскоўскаму Камітэту ВКП(б) Працоўным горада Масквы

Совет Міністраў Саюза ССР і Цэнтральны Камітэт ВКП(б) вітаюць і вышукваюць працоўных сталіцы з 800-годдзем з дня заснавання горада Масквы.

800-годдзе Масквы — выдатная падзея ў жыцці ўсіх народаў Савецкага Саюза. Савецкі народ ганарыцца сваёй слаўнай сталіцай, яе гераічным мінулым, яе заслугамі ў барацьбе за перамогу сацыялізма і умацаванне магутнасці Савецкай дзяржавы.

Масква адыграла выдатную ролю ў стварэнні і развіцці рускай дзяржавы. Яна з'явілася абрацьніцай рускіх зямель, цэнтрам нацыянальнага жыцця рускага народа. Кожны раз, калі нашай краіне пагражалі ішаземныя захопнікі, Масква ўнімада рускі народ на барацьбу за незалежнасць Радзімы. Масква была арганізатарам барацьбы з татар-мангольскімі прыгнятальнікамі, польска-літоўскімі інтэрвентамі, з нашэсцем Напалеона.

Слаўныя імяны доблесных рускіх патрыятаў—Дамітрыя Данскога, Кузьмы Мініна, Дамітрыя Пажарскага, Міхаіла Кутузава вечна будуць жыць ва ўдзячнай памяці пакаленняў, як неўміручы сімвал вялікіх гістарычных заслуг Масквы перад Радзімай, перад усімі народамі нашай краіны.

Вялікую ролю адыграла Масква ў рэвалюцыйнай барацьбе народаў Расіі супроць царскага самадзяржаўя і буржуазна-памешчыцкага ладу. Барыкадныя баі на Прэсні ў 1905 годзе, самаадданае барацьба маскоўскага пролетарыята за ўладу саветаў у кастрычніку 1917 года ўвоўдуць у гісторыю, як выдатныя прыклады рэвалюцыйнай непахіснасці і мужнасці.

Вялікі ўклад масквічоў у справу нашай перамогі над фашысцкай Германіяй і імперыялістычнай Японіяй. У суровыя гады вайны супроць нямецка-фашысцкіх і японскіх захопнікаў масквічы правілі геройства і адвагу ў барацьбе з ворагам. Пад сцягам вялікага Леніна, пад вадыцельствам любімага правадчыра таварыша Сталіна працоўныя Масквы паказалі сябе адважнымі патрыятамі савецкай Айчыны, беззаветна адданымі сваёй Радзіме.

За трыццаць год савецкай улады наша краіна ператварылася з адсталай у перадавую і магутную сацыялістычную дзяржаву, а разам з усёй краінай карэнным чынам змянілася аблічча Масквы, якая ператварылася ў магутную, непрыступную крэпасць сацыялізма. Масква дае прамаславой прадукцыі значна больш, чым уся царская Расія ў 1913 годзе. Масква стала буйнейшым цэнтрам савецкага машынабудуўніцтва. Нанова пабудаваныя і рэканструюваныя заводы і фабрыкі Масквы з'яўляюцца горадасцю сацыялістычнай індустрыі.

Прыняты ў 1935 годзе сталінскі план рэканструкцыі Масквы з'явіўся асновай сацыялістычнай перабудовы ўсёй гарадской гаспадаркі сталіцы. За гады перадаваеінных пяцігодак жыццёвы фонд Масквы павялічыўся ў паўтары разы. Многія сотні добраўпарадкаваных шматпавярховых дамоў пабудаваны на цэнтральных магістральных і на ўскраінах горада. Пабудаваны перахрасныя метрапалітэн, збудаваны канал Масква—Волга, які ператварыў сталіцу ў порт трох мораў і карэнным чынам вырашыў праблему водазабеспячэння Масквы. Завершана будаўніцтва газарывода Саратаў—Масква. Сталіца ўпрыгожылася шматлікімі паркамі і садамі. За кароткі тэрмін пабудавана каля 400 вялікіх школьных будынкаў і многа бальніц. Масква ўзбагацілася шырокай сеткай новых клубоў, бібліятэк, навуковых інстытутаў, зрабілася горадам вышэйшых навуковых устаноў, буйнейшым цэнтрам перадавой савецкай навукі і культуры.

Працоўныя сталіцы, партыйныя і непартыйныя большэвікі Масквы заўсёды былі вернай апору Цэнтральнага Камітэта партыі і савецкага ўрада.

На фронце і ў тыле, у баях і ў працы масквічы служылі прыкладам самаадданасці і адвагі, узорам мужнасці, непахіснасці, належнага выканання сваёго патрыятычнага абавязку, беззаветнай адданасці сацыялістычнай Радзіме. Гэтую самаадданасць і савецкі патрыятызм працоўныя Масквы зноў дэманструюць у мірнай пра-

цы, у барацьбе за выкананне і пераўраўнаванне плана пасляваеннай пяцігодкі. Маскоўская прамаславасць дэтармінавала план першага года пяцігодкі, сістэматычна перавышвае месячныя планы другога не года. З аспрэддзя працоўных Масквы вылучыліся многія тысячы перадавых барацьбітоў за новую пяцігодку—герояў і гераінь працы.

Паспяховая праводзіцца ў жыцці пяцігодковы план аднаўлення і развіцця гарадской гаспадаркі сталіцы. Ажыццяўленне гэтага плана зробіць Маскву яшчэ больш добраўпарадкаваным і квітнейшым горадам.

Сацыялістычная Масква — дзецішча савецкага ладу ўвасабляе дружбу народаў ССРР, якія згуртаваліся ў непарушны брацкі Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Масква — сталіца многанациональнай Савецкай дзяржавы — дарагі і блізка ўсім савецкім людзям, як увасабленне нечычэрнай жыццёвай сілы савецкага грамадскага ладу, творчай ініцыятывы савецкіх людзей, як сімвал магутнасці нашай сацыялістычнай Радзімы.

Масква з'яўляецца цэнтрам новай, сацыялістычнай культуры, хваляніцай і прадаўжальніцай дасягненняў шматтысячовай культуры народаў Савецкага Саюза.

У вачах усяго прагрэсіўнага чалавечтва Масква з'яўляецца носьбітам перадавых дэмакратычных ідэй нашай эпохі, якія вымалююць затоеныя спадзіванні прыгнечаных народаў свету.

Совет Міністраў Саюза ССР і Цэнтральны Камітэт ВКП(б) выказваюць цвёрдую упэўненасць у тым, што рабочыя, служачыя, інтэлігенцыя, усе працоўныя сталіцы будуць самааддана працаваць над выкананнем планаў развіцця прамаславасці горада, над ажыццяўленнем сталінскага плана рэканструкцыі сталіцы, над далейшым развіццём савецкай перадавой навукі, культуры, будучы і надалей ісці ў першых радах барацьбітоў за поўную перамогу камунізма ў нашай краіне.

СОВЕТ МИНИСТРОВ СОЮЗА
САВЕЦКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ
РЕСПУБЛИК.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
УСЕАЮЗНОЙ КОМУНИСТИЧЕСКОЙ
ПАРТИИ (БОЛЬШЕВИКОВ).

Указ

ПРЕЗИДУМА ВЯРХОУНАГА СОВЕТА СССР

Аб узнагароджанні горада Масквы ордэнам Леніна

За выдатныя заслугі працоўных Масквы перад Радзімай, за мужнасць і гераізм, праўленія ў барацьбе з нямецкімі захопнікамі, за поспехі, дасягнутыя ў развіцці прамаславасці, культуры і ў

ажыццяўленні генеральнага плана рэканструкцыі горада, у сувязі з 800-годдзем горада Масквы, узнагародзіць Маскву—сталіцу Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік ордэнам Леніна.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Н. ШВЕРНИК.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР А. ГОРКИН.

Масква, Крэмль.
6 верасня 1947 г.

Таварыш І. В. СТАЛІН у гасцях у ваенных маракоў Чорнаморскага флота

19 жніўня крэйсер «Молатаў» у суправаджэнні двух эскадранных мінаносцаў аддаў якар на Яліцкім рэйдзе. Да правага трапа крэйсера «Молатаў» падыйшоў вартавы катер. З яго на палубу карабля падыйся Старшыня Савета Міністраў Саюза ССР Генералісімус Савецкага Саюза таварыш І. В. Сталін у суправаджэнні Намесніка Старшыні Савета Міністраў Саюза ССР тав. А. Н. Касыгіна і тав. А. Н. Паскрэбышава. Таварыша Сталіна і тт. Касыгіна і Паскрэбышава сустракалі адміралы І. С. Юмашаў і Ф. С. Акцябрскі.

Вестка аб прыбыцці на крэйсер таварыша Сталіна малакай абляцела кубрыкі, каюты, машынным адсекі, артылерыйскія вежы.

— На нашым караблі Іосіф Вісар'янавіч Сталін!—з ведзарнай радасцю паўтаралі матросы, старшыні і афіцэры.

З імем вялікага Сталіна зкіпаў крэйсер у суровыя гады Айчынай вайны долесна змагаўся за чэсць і свабоду нашай Радзімы. Выконваючы загад таварыша Сталіна, маракі разам з воінамі Савецкай Арміі абаранялі Адэсу, Севастопаль.

Іосіф Вісар'янавіч Сталін прывітаўся з адміралам, камандзірам карабля і прапайшоў на палубу.

Капітан 2-га ранга Пятроў падыйся на мосцік. Атрымаў «добра» на выхад.

— Малы наперад!

Гучыць выразны каманды. Карабль развівае хуткасць.

Таварыш Сталін падыйся на мосцік.

Таварыш Сталін цікавіўся тактыка-тэхнічнымі дэталімі карабля, распытаў, як жыўць матросы, чым яны займаюцца ў вольны час.

— Пазнаёмцеся бліжэй з жыццём, харчаваннем, абмундзіраваннем і бытавымі ўмовамі маракоў—яны варты, каб аб іх добра клапаціліся,—сказаў Іосіф Вісар'янавіч, звяртаючыся да тав. Касыгіна.

Затым таварыш Сталін у суправаджэнні тт. Касыгіна, Паскрэбышава, Юмашава і Акцябрскага прышоў на ют. Туды сабраліся ўсе вольныя ад вахты.

— Няхай жыве любімы правадчыр і настаўнік!

— Роднаму Сталіну ура!

Сотні галасоў падхвалілі палымнымі словамі прывітанню.

— Тав. Юмашаў просіць сфатаграфавання, дзвядзятка задавоўць яго просьбу,—прагаварыў Іосіф Вісар'янавіч, звяртаючыся да генерал-лейтэнанта Власіка.

Матросы, старшыні і афіцэры размясціліся паўкругам. Ва ўсіх радасныя, узбуджаныя твары.

З юта таварыш Сталін, якога суправаджаў гучнае «ура!», прапайшоў на палубу. Тут Іосіф Вісар'янавіч убачыў 17-гадовага юнгу Булавана. Іосіф Вісар'янавіч падыйшоў да яго, паклаў руку на плячо і ласкава, па-бацькоўску запытаў, які ён служыць і жыве. Потым Іосіф Вісар'янавіч запрасіў прысутных на палубу сфатаграфавання.

Таварыш Сталін пабываў і ў турбінным аддзяленні. Вахту ля машын у гэты час

адбываў старшыня 2-й стацыі Дорбайскай Іосіф Вісар'янавіч агледзеў блішчэўшыя прыборы, беззаганна чыстыя трубаправоды. Падыйшоўшы да старшыні 2-й стацыі Дорбайскай, Іосіф Вісар'янавіч запытаў у яго аб умовах адбывання вахты і аб тым, ці цяжка даводзілася ў час ваіны.

Таварыш Сталін агледзеў першую артылерыйскую вежу.

Вечарам 19-га жніўня крэйсер прыбыў на Сочыскі рэйд. Падзікаваўшы асабоваму складу за гасцінасць, добрую арганізацыю службы і парадка на караблі, а таксама за паспяховы пераход, Іосіф Вісар'янавіч і суправаджаўшы яго пакінулі карабль. З крэйсера таварыш Сталін перайшоў на вартавы катер, дзе яго сустраў Вячаслаў Міхайлавіч Молатаў. Пад магутнае «ура!» вартавы катер з дарагімі гасцямі накіраваўся ў Сочыскі порт.

У журнале крэйсера таварыш Сталін пакінуў наступны запіс:

«Камандзіру карабля «Молатаў» капітану 2-га ранга тав. Пятрову.

Прашу перадаць усёму асабоваму складу крэйсера «Молатаў» маё дружаскае прывітанне і пажаданні поспехаў.

Няхай жыве наш Чорнаморскі ваенна-марскі флот!

І. СТАЛІН.

19 жніўня 1947 года.

Чорнаморскі флот.

Карэспандэнт «Красной Звезды» старшы лейтэнант Г. Капцёў.

ЦЭНТР СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ НАВУКІ І КУЛЬТУРЫ

В. ПАНКРАТАЎ

800-годдзе Масквы, старажытнага рускага горада, горада любімага і блізкага сэрцу кожнага савецкага чалавека, дата вялікага гістарычнага значэння. Масква—нацыянальны гонар рускага народа. Тут фармавалася яго вялікая культура, яго мастацтва. Масква—любімая сталіца шматнацыянальнай дзяржавы, нацыянальны гонар усіх народаў СССР. Яе ім'я—сімвал непарушнага адзінства і братэрства ўсіх народаў нашай краіны, сімвал магутнасці Савецкага Саюза. Імяна таму 800-годдзе Масквы—свята не толькі для масквічоў, але і ўсяго савецкага народа, які па праву ганарыцца слаўным мінулым і сучасным гэтага вялікага горада.

Ужо ў XV стагоддзі, пры Іване III, калі інтарэсы абароны патрабавалі неадкладнага стварэння централізаваных дзяржаў, Масква зрабілася дзяржаўным цэнтрам і не толькі дзяржаўным, але і культурным. Яна зрабілася скарбніцай культуры рускага народа, створанай у больш старажытных гарадах: Кіеве, Ноўгарадзе Вялікім, у Рагосаве Вялікім, Суздаль і Уладзіміры. У Маскве пры Іване III былі створаны выдатныя шэдэўры рускай архітэктуры—строгія велічныя крэмлѣўскія саборы, вежы і сцены Крэмя.

Рускі народ няспына развіваў сваю нацыянальную культуру і ў авангардзе ішла Масква. У Маскве пры Іване Грозным была надрукавана першая кніга на Русі; пры Пятры I была выдадзена першая ў Расіі газета. Масква, у прыватнасці яе ўніверсітэт, была вытокаў рускай нацыянальнай культуры. У Маскве нарадзіўся Пушкін, жыў Чайкоўскі, пісаў Леў Талстой, працаваў Максім Горкі. У Маскве стваралі свае чудаўныя карціны выдатныя рускія мастакі: Фядотаў і Трапінін, Рэнін і Сурыкаў, Паленаў і Васнецоў. Тут працавалі архітэктары Казакоў і Бажынаў. У Маскве жылі і дзейнічалі вялікія рэфарматары тэатраў Станіслаўскі і Няміроўч-Данчанка, выдатныя майстры сцэнічнага мастацтва Ярмалова і Фядотава, Южын і Ленскі.

У Маскоўскім універсітэце вучыліся Лермантаў і Вялікі, Герцан і Агароў. З яго аўдыторыі выйшлі Граноўскі і Салафѣў, Мечнікаў і Кавалеўскі, Сечанаў і Цімураў, Ключоўскі і Анучын, Жукоўскі і Чадыгія.

Руская навука дала чалавецтву многа важных адкрыццяў задоўга да таго, як падобныя адкрыцці былі зроблены на Захадзе.

Руская культура зрабіла вялікі ўплыў на многія народы і ў першую чаргу на славянскія, яна садзейнічала іх нацыянальнаму адраджэнню. Перадачы прадстаўнікі славянскіх народаў бывалі ў Маскве, працавалі сумесна з прагрэсіўнымі дзеячамі рускай культуры, вучыліся ў іх.

Савецкі народ беражліва захоўвае багату спадчыну рускай навуцы, тэхнікі, культуры. Ён не толькі павялічыў гэту спадчыну, але і адкрыў сваю новую эпоху ў развіцці сусветнай культуры, узяў яе на новую небывалую вышыню. У наш савецкі час Масква зрабілася цэнтрам новай сацыялістычнай культуры. Савецкая Масква шырока расчыніла дзверы ўніверсітэтаў, тэатраў, бібліятэк, музеяў мільёнам працоўных і непарушана большай, чым раней, зрабілася скарбніцай навуцы, мастацтва, літаратуры.

Масква—цэнтр ідэяна-палітычнай і навуковай дзейнасці камуністычнай партыі і яе правадыроў Леніна і Сталіна. Масква—цэнтр самай перадавой і свеце савецкай ідэалогіі. Тут знаходзіцца інстытут Маркса—Энгельса—Леніна, цэнтральны музей В. І. Леніна, музей рэвалюцыі, Акадэмія грамадскіх навук пры ЦК ВКП(б), Вышэйшая партыйная школа і другія ўстановы. Масква з'яўляецца цэнтрам перадавой савецкай навуцы. У Маскве знаходзіцца Акадэмія навук СССР. Яна непарушна звязана з імёнамі Леніна і Сталіна. Дзякуючы іх клопатам, Акадэмія навук СССР зрабілася сапраўдным штабам савецкай навуковай думкі, якая развівае ўсе дашыя дасягненні перадавых вучоных.

Да рэвалюцыі Акадэмія навук, не глядзячы на сваю двухвядувую гісторыю, мела ўсяго 5 лабараторый, у ёй было ўсяго 47 акадэмікаў. У 1945 годзе Акадэмія навук мела 53 навуковыя інстытуты, 16 даследчых лабараторый, 35 станцыяў, 15 музѣў. У сучасны момант у склад Акадэміі навук уваходзіць 436 акадэмікаў і членаў карэспандэнтаў.

У 1940 годзе ў Маскве налічвалася 234 навукова-даследчыя інстытуты, у якіх было занята звыш 15 тысяч навуковых супрацоўнікаў.

Савецкія вучоныя-масквічы дабіліся выдатных поспехаў ва ўсіх галінах навуцы. Усяму свету вядомы імёны такіх вучоных, як акадэмік Вялікаў, вядомы савецкі фізік, цяпер прэзідэнт Акадэміі навук СССР, аўтар шматлікіх даследаванняў у галіне фізічнай аптыкі і раду каштоўных работ па гісторыі і філасофіі фізікі; акадэмік Бах, стваральнік савецкай біяхіміі; акадэмік Зялінскі, буйнейшы савецкі спецыяліст у галіне арганічнай хіміі; вучоны-наватар Лысенка, які ўзбагаціў нашу сельскую гаспадарку новымі метадамі атрымання высокай урадкавай, матэматык Вінаградаў, які рашыў выдатныя задачы тэорыі лічбаў; фізікі Мандэльштам і Лансберг, якія адкрылі новую свасобальную аптычную з'яву, што мае вельмі важнае значэнне ў вивучэнні прыроды святла, а таксама прыроды вясчства; акадэмік Скабеліцын, які зрабіў выдатныя адкрыцці ў новым раздзеле фізікі—вучэнні аб атамным ядры. За заслугі перад Радзімай многім вучоным-масквічам наддана высокае званне Герою Сацыялістычнай Працы. Сярод іх: акадэмік Абркосаў, Бардзін, Вінаградаў, Зялінскі, Лысенка, Мешчанінаў, Паўлаў, Пранішнікаў і другія.

Поспехі савецкіх вучоных дасягнуты дзякуючы вялікім клопатам большэвіцкай партыі і савецкага ўрада аб развіцці савецкай навуцы. Савецкія вучоныя працуюць у імя росквіту нашай Радзімы, на карысць нашага народа. Ні ў якой другой краіне, акрамя нашай, няма такой шчыльнай сувязі навуцы з народам, і ў гэтым заключаецца перавага нашага сацыялістычнага ладу.

У капіталістычных краінах навука—справа адзінак, сакрэт прыватных фірм, якія выкарыстоўваюць навуку для асабістай выгады. У нашай краіне—краіне сацыялізма—навука пастаўлена на службу інтарэсам народа.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя шырока адчыніла дзверы навуцальных устаноў працоўным. У адной толькі Маскве налічваецца 600 тысяч школьнікаў. За перыяд ад 1935 да 1939 года тут было пабудавана 375 школьных будынкаў. Па тэмпах школьнага будаўніцтва, па ахопу дзяцей школай Масква займае першае месца ў свеце. Масква—цэнтр народнай асветы. Тут рыхтуюцца спецыялісты для ўсіх галін народнай гаспадаркі і культуры. У Маскве і Маскоўскай вобласці цяпер налічваецца 94 вышэйшыя навуцальныя ўстановы. Да рэвалюцыі іх было толькі 20.

У Маскоўскім ВНУ навуцаецца каля 120 тысяч студэнтаў. Гэта больш, чым ва

ўсёй Англіі. Толькі ў Маскоўскім універсітэце— больш 8 тысяч студэнтаў— прадстаўнікоў 38 нацыянальнасцей. Ва ўсіх маскоўскіх школах і розных навуцальных установах налічваецца звыш мільёна вучняў і студэнтаў. Тут варта прыгадаць, што ў канцы XIX стагоддзя (паволье перапісу 1897 г.) да 1/3 усіх мужчын і больш жанчын жанчын жыхароў Масквы былі непісьменнымі.

Масква—горад лепшых на свеце бібліятэк, музеяў і карцінных галерэй. У сталіцы налічваецца 2253 бібліятэкі, больш 60 музеяў і каля 20 выставак. Буйнейшае ў свеце кнігасховішча—бібліятэка імя В. І. Леніна налічвае звыш 10 мільёнаў кніг. Даўжыня яе кніжных паліц мае звыш 250 кілометраў. Штодзённа яе чытальныя залі абслугоўваюць поўмільёна чалавек. Бібліятэка імя Леніна па колькасці кніг і па колькасці чытачоў, якія наведваюць яе, стаіць вышэй за буйнейшыя бібліятэкі свету—бібліятэкі ў Вашынгтоне і бібліятэкі Брытанскага музея ў Лондане.

Штодзённа дзесяткі тысяч людзей наведваюць маскоўскія музеі. Засяроджаныя, яны праходзяць па залах музеяў Леніна, дзе захоўваюцца каштоўнейшыя ленынскія рукапісы і дакументы, першыя выданні кнігі Леніна, пісьмы Леніна да Сталіна, фатаграфіі. Дакументы і карціны, якія сабраны тут, расказваюць наведвальнікам аб жыцці найвялікшага генія чалавецтва.

У музеі рэвалюцыі на вуліцы Горкага захоўваюцца багатыя калекцыі фатаграфій, дакументаў, карцін. У іх прадстаўлена гісторыя барацьбы нашага народа супроць рабства, прыгоніцтва, эксплуатацыі. У гэтым-жа музеі ёсць чудаўны зал, дзе сабраны падарункі, прысланыя таварышу Сталіну з усіх канцоў свету. Тут і мадэль скораснага паравоза, якую прыслалі каляменскія рабочыя; і зярнятка расу, прысланае вучонымі Індыі. На гэтым маленькім зярнятку напісана пісьмо, якое складаецца з 382 літар. У ім індусы вітаюць таварыша Сталіна і жадаюць яму доўгіх год жыцця.

У Трыцкоўскай галерэі, якая знаходзіцца на ціхім завулку Замаскварэчча, захоўваецца звыш 30 тысяч твараў вядомых майстроў жывапісу. У Дзяржаўным музеі выяўленчага мастацтва імя Пушкіна сабраны помнікі мастацтва пачынаючы з 70-мі гадамі XIX стагоддзя.

Масква—цэнтр сцэнічнага мастацтва. Тут размешчаны лепшыя тэатры нашай краіны: Вялікі тэатр, Мастоцкі, Малы тэатр і многія другія. Новыя тэатры, створаныя ўжо пры савецкай уладзе, дасягнулі вялікіх вышын сцэнічнага майстэрства (тэатр імя Вахтангава, імя Мос-

соева, тэатр Драмы). Цяпер у Маскве налічваецца 37 тэатраў. Маскоўскія тэатры і тэатральныя інстытуты дапамаглі многім братнім народам стварыць сваю нацыянальную оперу, драму, балет. Дзякады нацыянальнага мастацтва, якія сістэматычна праводзяцца ў Маскве, з'яўляюцца аглядам дасягненняў сацыялістычнай савецкай культуры.

Масква—цэнтр аховы здароўя. У Маскве каля 500 амбулаторый, паліклінік і дыспансераў, больш 30 чудаўна абсталяваных радзільных дамоў, да 400 ясляў, больш 40 медыцынскіх навукова-даследчых інстытутаў. Масква штогод пасылае сотні маладых спецыялістаў, падрыхтаваных у яе медыцынскіх ВНУ, у самыя далёкія куткі нашай неабдымнай краіны.

Масква—буйнейшы цэнтр партыйнага і савецкага друку. У Маскве выдаецца цэнтральны орган нашай партыі—газета «Правда» і афіцыйны орган савецкага ўрада «Известия». Сумесна з фабрычна-заводскімі газетамі ў Маскве выходзіць звыш 150 газет. У сталіцы знаходзіцца лепшы наш выдавецтва, выдаюцца многія часопісы. Тут мільённымі тыражамі выдаюцца кнігі. У Маскве друкуюцца і рассылаюцца па ўсёй краіне творы Маркса, Энгельса, Леніна і Сталіна, падручнікі, працы савецкіх вучоных, творы савецкіх пісьменнікаў, творы класікаў рускай і сусветнай літаратуры, кнігі для дзяцей, кнігі па тэхніцы, медыцыне, гісторыі, мастацтву—па ўсіх без выключэння галінах ведаў.

115 цягнікоў в'язуць з Масквы некалькі мільёнаў экзэмпляраў газет і часопісаў. У Маскве працуюць многія савецкія пісьменнікі, кнігі якіх шырока вядомы ў народзе.

Масква падтрымлівае сувязь з усёй краінай. Штодзённа яна атрымлівае і адпраўляе 800 тысяч пісем і каля 80 тысяч тэлеграм.

Голас Масквы праз магутныя радыёстанцыі чуваць ва ўсіх кутках нашай краіны і далёка за межамі яе.

***

Нязмерная роля Масквы ў жыцці нашай краіны. Ад Чорнага да Белага мора, ад Балтыкі да Ціхага акіяна раскінуліся прасторы нашай Радзімы, а на іх нашы заводы і фабрыкі, руднікі і шахты, чыгункі і электрастанцыі, урадлівыя палі і бязмежныя лясы. І ўсё гэта Масква звязвае ў адну цэлую сацыялістычную гаспадарку. У Маскве працуюць праблемы прамысловасці самых далёкіх раёнаў, Масква пасылае на новабудулі ўсёй краіны машыны, станкі, прылады; Масква дае рэспублікам і абласцям кваліфікаваных рабочых і інжынераў, вопытных арганізатараў вытворчасці, Масква дапамагае народам нашай краіны развіваць сваю навуку, культуру, мастацтва, яна дапамагае ім будаваць камунізм. І народы нашай слаўнай Радзімы ўдзячны вялікай Маскве, вялікаму рускаму народу за гэтую братнюю дапамогу.

Масква. Красная плошча. На першым плане—трыбуны, на якіх у часе свят размяшчаюцца ганаровыя госці. У канцы трыбуны—маўзалеі В. І. Леніна.

Фота Н. Граноўскага (Фотэхроніка ТАСС).

Алесь ЗАРЫЦКІ

Як свята пачыналася ў Маскве...

На свята да Масквы прыйшлі яе браты—З усіх краін Радзімы гарады.

І разам Ерэван, Тбілісі і Баку Выходзіць з поўдня на Маскву-раку.

Страчае іх сестра. Абрूसі на сталах, Засцелены на Ленінскіх гарах.

І вежы Таліна ўстаюць у дружны строй, І Вільнюс тут вітаецца з сестрой.

І першым завітаў яе любімы брат—Непераможны воін—Ленінград.

Прыходзяць Харкаў, Кішынёў, Растоў, Майкоп, Магітагорск—нястомны рудакоп.

Апаясаўся ён марскою сінявой І вольнаю шырокаю Навой.

Багата родных у Маскву-сестры братоў Вялікіх і слаўных гарадоў.

Над ім шуміць высокім парусам тугім Той сцяг, што ўзняты Леніным самім.

Але Масква-сестра чакае ўсё кагось. Вунь ён ідзе, маленькі сціплы госць,—

З ім побач Кіеў стаў. Расправіў плечы, Зашалася, як явар над Дняпром.

Спакойны гарадок у зелены чынар, У шапцы з горных беласнежных хмар,

Услед у гімнасіцэрыі воінскай прыйшоў Мужнейшы між мужнейшых гарадоў.

І невялікі домік у яго руках Прыветліва гасцінны хлівец дах.

Узводзячы муры на зломках барыкад, Саліёр і пехацінец—Сталінград.

Знаёмы й родны ён братам усім, Нібы імя таго, хто нарадзіўся ў ім.

Грудзімі ён Радзімы бараніў жыццём, На іх палосак залатых шыццём—

І гарадку з павагай шлях даюць браты—Вялікія героі-гарады.

Адзнака баявых салдацкіх чэсных ран. Прышоў! Мінск—бывалы партызан.

І кажа радасна Масква-сестра: —Цяпер і свята пачынаецца пара.

8 верасня 1947 г.

А. БУРДЗЕЛЬ

ГАВОРЫЦЬ МАСКВА

Гаворыць Масква слова сваё, Да полюсаў бачаць людзі Не глушба фарбы, а свет як ёсць І заўтра якім ён будзе.

Яму прысягалі мы ў дні атак, Пачуўшы трывожны голас, Скіпалася наша ў броню руда, Свіном наліваўся колас;

Даляка дзесяць толькі дрыжыць зара, Спяць птушкі, не ззяюць горы... Мы слухаем голас правадыра, Калі Масква нам гаворыць.

І ўжо за тым часам, калі зямлю Кружылі віхуры смерці, Мы бачылі мірнай вясні салют, Што нашы сады расквейш;

Гаворыць Масква і сілай слоў Натхнітая нашы душы У зынтэ сямлі, да трысяці палёў У заўтрашні свет рушаць.

Як сёння барозны ў палях снуем, Узводзім са звонкай галіны Фасады, нашы радкі паэм І гуляць у заўтрашні дзень вядзем Успяж планаваных ліній.

Гаворыць Масква, яе словы ўвесь Лятуць бы крылаты вецер. Гаворыць Масква і голас Масквы Праўдай гучыць на свеце.

Вечары, прысвечаныя 800-годдзю Масквы

Ты незьблем наш горад! Вовеки веков сохранился, И гранит над рекой, И чугуниного моста литье...

8 верасня на Мінскім аўтамабільным заводзе адбыўся вечар, прысвечаны 800-годдзю Масквы. З дакладам выступіў Г. Таран. Затым пачыў Пятроў Глебко, Пімен Панчанка, Максім Лужанін, Алесь Зарыцкі, Эдзі Агняцкевіч і Ніна Тарас прачыталі свае вершы аб Маскве.

Это больше, чем город, Это — нового мира столица, Это—свет, это—жизнь, Это—сердце, мое и твое.

Вечар, прысвечаны слаўнаму юбілею сталіцы нашай Радзімы—Маскве, адбыўся і на Мінскім трактарным заводзе. Доклад «Маскве—800 год» зрабіў Алесь Кучар. З чытаннем вершаў аб Маскве выступілі на вечары пэты Пятрусь Броўка, Анатоль Вялюгін, Анатоль Астрэйка, Мікола Аўрамчык, Аляксей Бурдэль і Вера Лютая.

Перемогу над Масквой здабылі бесстрашныя савецкія людзі — патрыёты Радзімы. Уся краіна ведае аб подвигу двадцати восьми гвардейцев-панфиловцев. Гвардейцы, среди яких были русские, украинцы, беларусы, казахи, дали адному моцнае салдацкае слова—не дапусціць нямецкіх танкі да Масквы! Больш чатырох гадзін цягнулася жорсткая бойка. Яны загінулі на сваім рубяжы каля раз'езда Дубасекава, але не прапусцілі да сталіцы фашысцкіх танкі па Валакалам-

І як ні цяжка было ў тым дні сорок першага года, у дні самай грознай небяспекі, усе цвёрда верылі ў перамогу. Усе былі ўпэўнены, што воіны не ступяць на вуліцах і плошчах сталіцы.

Перемога над Масквой здабылі бесстрашныя савецкія людзі — патрыёты Радзімы. Уся краіна ведае аб подвигу двадцати восьми гвардейцев-панфиловцев. Гвардейцы, среди яких были русские, украинцы, беларусы, казахи, дали адному моцнае салдацкае слова—не дапусціць нямецкіх танкі да Масквы! Больш чатырох гадзін цягнулася жорсткая бойка. Яны загінулі на сваім рубяжы каля раз'езда Дубасекава, але не прапусцілі да сталіцы фашысцкіх танкі па Валакалам-

І як ні цяжка было ў тым дні сорок першага года, у дні самай грознай небяспекі, усе цвёрда верылі ў перамогу. Усе былі ўпэўнены, што воіны не ступяць на вуліцах і плошчах сталіцы.

Калі пад Масквой грывелі залпы нашых гармат у гонар перамогі, з асаблівай сілай, як і кожны савецкі чалавек, перажывалі мы, беларусы, пачуццё радаснага хвалявання.

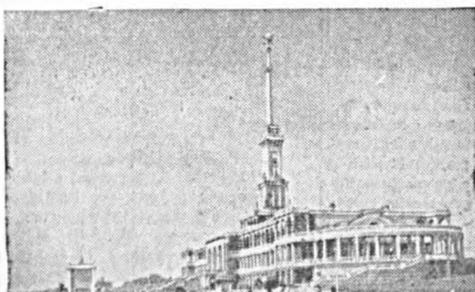
Калі пад Масквой грывелі залпы нашых гармат у гонар перамогі, з асаблівай сілай, як і кожны савецкі чалавек, перажывалі мы, беларусы, пачуццё радаснага хвалявання.

Ты, кто бьёшь у тьме дні Пад Масквой, ведае снайперуў сяржантаў Адліванчыка і Юрэвіча, Фёдора Гарзліка, байцоў родам з-пад Слуцка, са Смалыч, Многія з іх цяпер носяць на грудзях мядаль «За абарону Масквы».

Ты, хто бьёшь у тьме дні Пад Масквой, ведае снайперуў сяржантаў Адліванчыка і Юрэвіча, Фёдора Гарзліка, байцоў родам з-пад Слуцка, са Смалыч, Многія з іх цяпер носяць на грудзях мядаль «За абарону Масквы».

Масква. Крымскі мост — адзін з 11 грандыёзных мастоў праз Маскву-раку і валаадводны канал, пабудаваных ў 1935—38 г. г.

Масква. Крымскі мост — адзін з 11 грандыёзных мастоў праз Маскву-раку і валаадводны канал, пабудаваных ў 1935—38 г. г.

Масква. Хімікскі рачны вакзал.

Фотэхроніка ТАСС.

Іван ГРАМОВІЧ

ПАД МАСКВОЙ

Небезьведомыя подзвігі нашых землякоў: Віктара Талаліхіна, што першым у падмаскоўным небе пратараніў нямецкі самалёт, геранічныя рэіды воіск генерала Даватара.

хад са становішча. Ён падаваў знак заражачому, калі пасылаць снарад у казённік, адкрываў і закрываў затвор гарматы сваімі рукамі, не зблытаўся ў камандзе па табліцы і вытрымаў належны тэмп агню. Батарэя збыла варажы самалёт. Гэта было ў першыя дні налётаў.

У часях, у падраздзяленнях былі і звычайныя, непрыкметныя салдаты, сяржанты, якія паказвалі бяспрыкладныя ўзоры непакіснасці і мужнасці.

У пражэктарных войсках начальнікамі станцыі быў Левін. Да вайны ён працаваў пракурорам у Мінскай вобласці. Пачаўся вайна — юрыст стаў салдатам. Пра зямляка, яго геранічны ўчынак хадзілі гутаркі срод войноў.

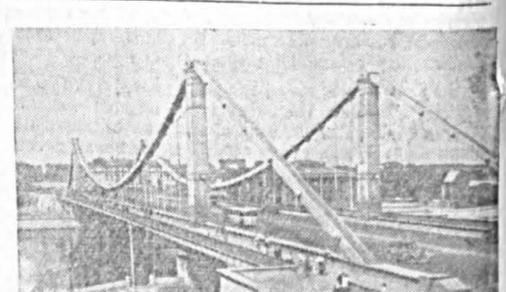
Быў у нас сяржант Сяргей Маханькоў, сын вядомага партызана Маханькова. У тым дні, калі бацька помсціў нямецкім захопнікам у родных лясах, адзін з яго сцяноў — Сяргей збіў сваёй гарматай два варажыя самалёты пад Масквой, а другі—Іван, пад Ленінградом, з кулямётам зайшоў нямецкай роце ў тэл і смяртэльным агнём скасіў больш сотні гітлераўцаў. Мы памятаем, як салдацкае свята, той час, калі Іван, выпісавшыся са шпітала, прыехаў да Сяргея ў госці, на батарэю. Браты апавядалі пра бацьку, аб якім дачуліся на радыё.

У цёмную восеньскую ноч нямецкі бомбардыроўшчык падкрадаўся да Масквы. Ён вёз бомбы, каб скінучы іх на сталіцу. Лява Левін пачуў шум матара. Ён разлічыў дадзеныя, правярыў іх і скамандаваў даць пражэктарнае святло. Блакітны снап слізгануў на захад. Левін павярнуў промень направа і варажы бомбардыроўшчык быў злоўлены святлом. Можна было разгледзець чорныя крыжы на плоскасцях. Каб вырвацца з палёгу, пражэктар, ён стаў дамаць курс палёгу, пікіраваць, вырывацца з променя. Аднак, пражэктар трымаў самалёт моцна. Левін спрактыкавана кіраваў работай свайго разліка. Тады самалёт пачаў страляць па пражэктару. Трасіруючыя кулі з'явіліся ў промені. Яны падалі побач, трапілі ў апарат, ранілі камандзіра, але пражэктарысты не разгубіліся.

Яўхім Сонцаў з-пад Віцебска быў вядомым камандзірам гарматы. Яго батарэя давала заграджальны агонь. Ноччу пры такой стральбе камандзір гарматы карыстаецца спецыяльнай табліцай, дзе запісаны артылерыйскія дадзеныя каманды. Ён трымае яе ў руках, асветленую вокан літарніка, і камандуе, каб абавязкова вытрымаць тэмп стралбы. Ад поўсекунды залежыць поспех, эфектыўнасць агню.

Трымаць самалёт у промені!—камандоваў Лява, пакуль чырвоныя зоркі зніжніх разрываў не прашылі бомбаваз. Той, хто бьёшь у тьме дні Пад Масквой, ведае снайперуў сяржантаў Адліванчыка і Юрэвіча, Фёдора Гарзліка, байцоў родам з-пад Слуцка, са Смалыч, Многія з іх цяпер носяць на грудзях мядаль «За абарону Масквы».

Калі здаралася, што ў гармаце адмаўлялася працаваць паўатаматыка — Яўхім рукою адкрываў затвор. Потым заражачага не стала, яго месца заняў другі, але ад блізкай выбухаў ён аглух і не чуў каманды камандзіра. Секунды стралбы мзлі быць патрачаны даражэна. Але Яўхім Сонцаў знайшоў вы-

Б. СМОЛЬСКІ

Юбілейныя канцэрты

800-годдзе Масквы — вялікая свята ўсіх народаў нашай магутнай Радзімы. Увесь міганцыйналіны савецкі народ лічыць Маскву сваім родным і любімым горадам. «З усіх бакоў бяча Масква, нібес макоўскіх бланкі, крэмлёўскіх вежаў карука і герб на сцягу шчаслівым» — пісаў Сулейман Стальскі, народны паэт Дагестана.

Масква — гэта цэнтр нябачнага ішча ў гісторыі чалавечтвасці росквіту культуры і мастацтва. Вобраз Масквы арганічна звязаны з многімі геніяльнымі творамі класікаў рускай музыкі. Тут опера М. Глінкі «Іван Сусанін», М. Мусаргскага «Барыс Годуноў» і «Хаваншчына», дзея якіх у асноўным адбываюцца ў Маскве, вядомай упершыню «1812 год» П. Чайкоўскага і іншых. Савецкія майстры прысвяцілі Маскве шмат цікавых твораў, кампазіцый — Шабаляў, Ціхаміраў, Кіркор і іншых напісалі кантаты, як Дзюбэр — сімфонію, многія кампазітары, як Дунаеўскі, Пакарс, Хрэннікаў напісалі цудоўныя песні аб Маскве.

Выразнай лініі нарастання не было. Аб магутным гучанні апафеоза перамогі з гучаннем званоў (якія ў канцэрце хутэй нагадваюць аднагучны званочак) можна было здагадацца па сэнсу музыкі, але не па выкананню.

Песню аб Сталіне з «Паэмы аб Сталіне» А. Хачатурана са спеціяльнай удзел хора «Слаўся» М. Глінкі.

Першае аддзяленне канцэрта прымушае сур'ёзна падумаць аб дзейнасці сімфанічнага аркестра, бо на яго рабоце ляжыць адзнака некаторага прынцыпалізму. Гэта выяўляецца, як пры інтэрпрэтацы твораў, так і ў культуры выканання. З гэтым нельга мірыцца, бо сталічны сімфанічны аркестр, закліканы несці з сабой высокую культуру выканаўчага майстэрства і выхоўваць мастацкі густы, не можа адставіць ад узрастання культурных патрабаванняў нашага народа. Ці не час сімфанічнаму аркестру філармоніі БССР, які за апошні год тэхнічна значна ўзрос і ўзмацніў, выйсці на шырокі шлях канцэртнай дзейнасці, сур'ёзна працаваць над якасцю выканання, звярнуць увагу на прыгожасць гучання і імкнуча да высокай культуры мастацкай інтэрпрэтацы.

Беларускія кампазітары прысвяцілі Маскве рад патрыятычных твораў, тут і песня «Тост за Маскву» і «Прытаніне Маскве» Я. Цікоцкага, па словы А. Астрэйкі, кантата Н. Скалоўскага, песні Р. Пуксты і П. Падкавырава. З вобразам Масквы звязаны фінал 2-ой сімфоніі Я. Цікоцкага. Ідэі сімфанічнай паэмы «У суровыя дні» М. Аладава навіяны таксама гераічнай абаронай Масквы і Сталінграда.

Сонная частка канцэрта — спяванне і мастацкае слова — пакінула добрае ўражанне. Асабліва прыемна было слухаць вакальны квартэт у складзе: К. Пуроўскага, В. Някрасава, М. Пугульскага і Э. Пронштэйна. Песні «Шумеў, грмеў нажар макоўскі» і «Барадзіно» былі выкананы цэлага і сардэчна. Радавала сур'ёзнае імкненне захавць у выкананні фальклорную прыгожасць і шчырасць песні. Дзіўна, што вакальны квартэт, які карыстаецца значным поспехам і вельмі папулярны ў канцэртнай практыцы, рэдка выступае.

Невялікая частка з перадачных твораў на ўрніках ці цалкам былі прадэманстраваны ў юбілейных канцэртах, прысвечаных 800-годдзю Масквы. У канцэрце 7 верасня прынялі ўдзел хор і аркестр тэатра оперы і балета, аркестр філармоніі БССР пад кіраўніцтвам галоўнага дырыжора М. Шындэра, вакальны квартэт, народны аркестр І. Балочы, заслужаны артыст Н. Сардобаў, а таксама артысты опернага, драматычнага тэатраў і вучні харэаграфічнага вучылішча.

Некалькі слоў аб балетным апафеозе. Перш за ўсё хочацца запитацца: чаму на працягу ўсяго разу канцэртаў грамадскае Мінска павінна глядзець адны, і тыя-ж даволі пасрэдна харэаграфічна нумары — якія, дарэчы, чым больш выконваюцца, тым усё горш. Таны выконваюцца без усякага ўздыму. Выканаўцы — літаральна ўвесь кардабалет, фармальна выконваюць свае абавязкі. На сцэне мы не адчуваем подыму жыцця, няма яркасці рухаў, няма жывога выканання. Як у рускіх танцах, так і ў лівонісе шмат неахайнасці.

Канцэрт у Мінску пачаўся выкананнем заклікальнага хора «Слаўся» з оперы М. Глінкі «Іван Сусанін». У савецкай музычнай літаратуры шмат знайсці больш магутнага і выразнага свайго сімвала і знічэнсці хора, чым гэты і таму яго выкананне патрабуе большага напружання волі і сілы як у хора, так і ў аркестра. На жаль, не гледзячы на вялікі выканавы ўздым, харэаграфічная частка — гэта значыць выданы бок, не даходзіць да залы з прычыны празмернага фірэравання гучання аркестра.

У інтэрпрэтацы ўступна да оперы «Хаваншчына», «Святанне на Маскварэі» нехалапа мількісці і задумлівасці. Празрыстая тканіна ўступна парывалася нявольна-маласлу гучання, некаторы залішній паспешлівасці і нават нервовасцю выканання. Урачыстая уверцюра П. Чайкоўскага «1812 год» палезыць да якіх патрыятычных твораў рускай класічнай музыкі. Асноўная ідэя — напружаная барацьба і перамога — атрымала глыбока-мастацкае ўвасабленне ў уверцюры. Аднак, у выкананні аркестра здзіўляла незвычайная і неарумелая разарванасць тканіны ў сярэдняй частцы, нероўнасць рытма, тэмпа і адсутнасць належнай прыўзняцці і элемента брыцэтасці ў канцы уверцюры. Увесь фінал прагучаў з прэтэндаваннем на трыумф, але ўнутранай змяняльнасцю.

Наўжо для канцэрта, прысвечанага 800-годдзю Масквы, нельга было падрыхтаваць зусім новую праграму, узяўшы за аснову вобраз сапраўднай сучаснай Масквы. Нават у творчасці беларускіх кампазітараў ёсць нямаля добрай танцавальнай музыкі, якая магла б паслужыць цудоўным матэрыялам для новай і цікавай харэаграфічнай работы. Ці не час вызваліцца ад застою і скінуць з сябе лічыну самазапакоенасці. Нельга забываць, што для мастацкага выхавання мас мае значэнне не толькі ідэіны змест твора, але і яго інтэрпрэтацы.

У партыі заклікае нас весці барацьбу за высокую ідэянасць у мастацтва, гэта значыць змагацца і за высокую культуру выканання. Таму мастацкі савет пры Кіраўніцтве па справах мастацтва пры Саветах Міністраў БССР, які правіла павінен праслухоўваць і праглядаць усю праграму найбольш значных юбілейных канцэртаў, а затым ужо даваць ім пуцёчку ў жыццё.

Партыя заклікае нас весці барацьбу за высокую ідэянасць у мастацтва, гэта значыць змагацца і за высокую культуру выканання. Таму мастацкі савет пры Кіраўніцтве па справах мастацтва пры Саветах Міністраў БССР, які правіла павінен праслухоўваць і праглядаць усю праграму найбольш значных юбілейных канцэртаў, а затым ужо даваць ім пуцёчку ў жыццё.

НАВАСЕЛЛЕ

У кінематоды «Беларусьфільм» скончаны здымкі новага хранікальна-дакументальнага кіно-нарыва «Наваселле» (сцэнарыст Я. Садкоўскага і І. Вейншчыка).

«Наваселле» — фільм аб аднаўленні нашых калгасных сёл, аб перасяленні калгаснікаў з зямлянкаў у новыя дамы.

Фільм робіцца адначасова на двух мовах — рускай і беларускай. Яго здымаў кіноаператары І. Вейншчык, В. Кітас, С. Фрыд, І. Камароў, В. Цясляк.

нашых калгасных сёл, аб перасяленні калгаснікаў з зямлянкаў у новыя дамы. Фільм робіцца адначасова на двух мовах — рускай і беларускай. Яго здымаў кіноаператары І. Вейншчык, В. Кітас, С. Фрыд, І. Камароў, В. Цясляк.

Замест фельетона

ЗЛОДЗЕЙ З ПРЭТЭНЗІЯЙ

К. Цітоў ужо даўно называе сябе паэтам. І не проста паэтам, а лепшым «службаком патрыятычнай музы». Ён лічыць сябе незаслужана пакрыўджаным і крытыкай, якая не прызнае за літаратуру яго рыфмаваныя практыкаванні, і чытачом, які фаварта не жадае лічыць паэзіяй яго нешматлікую вершаваную прадукцыю.

Не валодаючы талентам мастака і не маючы за душой ніводнага мастацкага вобраза, «паэт» вырашыў паспрабаваць шчасця, пасунуўшы скразліваю руку ў чужую паэтычную кішэню. Клянучыся ў вясчотных пачуццях дружбы, ён злёгка абкараў маладога рускага паэта М. Гарульва, творча «пераасобіўшы» яго верш «Твердое слово» на «Бласную» «Песню». Затым пажылому злодзею здолело, што абрадаваць аднаго маладога паэта не сумленна, і ён пераключыўся на пачынаючага Ф. Ізмайлава. І вось верш «Наше богатство», надрукаваны ў № 51 газеты «Большыя Палесся» ад 23 сакавіка 1946 года за подпісам Ізмайлава, К. Цітоў «перавыдаў» на старонках газеты «Савецкая Беларусь» ў № 169 ад 24 жніўня 1947 года, назваўшы яго для адводу вачэй «Драгоценным словом».

Трэба аддаць справядлівасць К. Цітоў. Ён не проста збівае скрадзеныя рэчы, ён злёгка іх падфарбоўвае: а вось не павязваюць. Аднак і тут «мастак» не вызначаецца асаблівым здольнасцямі. Маскіровачая фарба К. Цітова ўжо не адпавядае свайму прызначэнню.

Верш Ф. Ізмайлава мае такі выгляд: Чем отнына наша не богата? На Урале—скалы из руды, В Кара-Кумах солнце Ашхабада, В изумрудах Грузии—сады.

У Днепра колыхнется шпеница, Серебрятся росами луга, И глядит сквозь сонные ресницы За Байкалом древняя тайга...

Сколько сил земля родная притчет В необъятной ежковой груди! Где, скажите, родина богаче? Чье страву чудеснее найти?

Много есть сокровищ во вселенной, Но секрет не в стали вль угле,— Мы богаты самым драгоценным, Самым лучшим сплавом на земле.

Без него дремали в недрах земли, Что теперь так полно расцепило. Без него мы в мире бурном были, Как корабль огромный на мели.

Это сплав сердец и воля стойкой Миллионов взявших за труд. Это сплав на нашей новостройке Большевицкой партии зовут.

Ей дано бессмертное ученье, Что-б свершать великие дела, Что-б страна, друзьям на восхищенье, Богатела, крепла и росла.

К. Цітоў «пераафарбаваў» гэты верш: Всем мое Отечество богато: Нефтьешки, горы из руды, Солнцем озаренные палаты.

Лаурэат Сталінскай прэміі, народны артыст БССР П. Малчанаў у ролі палкоўніка Савельева («Так і будзе» К. Сіманова ў тэатры імя Якуба Коласа).
Фота Г. Бугаенкі.

Адкрыццё сезона ў тэатры імя Янкі Купалы

Спектаклем «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона адкрывае сезон 1947—1948 года Беларускае Дзяржаўнае ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычнае тэатр імя Янкі Купалы.

Неўзабаве мінскі глядач убачыць на сцэне тэатра новыя пастапоўкі: «Глыбокі карнін» А. Гоу і Д. Юсо і «Маладую гвардыю» А. Фадзеева (інсцэніроўка Г. Гравака), якая прысвечана 30-годдзю Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і пойдзе ў дні юбілею.

У новым афармленні і пастапоўцы аднаўляецца камедыя Ж. Мальера «Скуны».

З спектакляў старога рэпертуара пойддуць: «Паўлінка» Янкі Купалы, «Хто смеяцца апошні» К. Крапіва, «Заложнік» А. Кучара, «Халец з нашага горада» К. Сіманова, «Непакойная старасць» Л. Рахманова, «За тых, хто ў моры» Б. Лаўрэўскага, «Апошні» М. Горкага, «Рэмэі і Джульета» В. Шаўспіра і іншыя.

Лепшыя кінемеханікі вобласці

Сярод насельніцтва Брэсцкай вобласці шырока вядомы кінемеханікі К. Баброўскі і І. Дзятчарнікаў. Яны штомесячна перавыконваюць планы паказу кінокарцін. За другі квартал гэтага года К. Баброўскі замест 57 паходзе плана даў 263 кіносеансы, І. Дзятчарнікаў замест 55 даў 138 кіносеансаў.

У дні паездкаў да 30-годдзя Вялікай

Вядомы грузінскі пісьменнік, крытык і публіцыст Ілья Чаўчавадзе нарадзіўся 27 кастрычніка 1837 года ў той афіцэра Ніжагародскага палка, які ў сям'і знаходзіўся ў Кахеты.

Пасля сканчання Тбіліскай гімназіі Ілья Чаўчавадзе ў 1857 годзе паступае на юрыдычны факультэт Пецярбургскага ўніверсітэта. Жыццё ў тагачаснай сталіцы зрабіла на пісьменніка вялікі ўплыў у сэнсе фармавання яго светапогляду і літаратурных густаў, у сэнсе засваення ім ідэй рэвалюцыйных дэмакратаў — Бялінскага, Чарнышэўскага і Герсана.

Не скончыўшы курса навучання на ўніверсітэце, І. Чаўчавадзе пакідае сталіцу, бо яго паражыў арышт за ўдзел у студэнцкім хваляванні 1861 года, г. зн. па той-жа прычыне, на якой вымушаны быў пакінуць унів'ерсітэт у гэтым-жа годзе беларускі пісьменнік Францішак Багушэвіч.

У Пецярбурзе Ілья Чаўчавадзе напісаў многа лірычных вершаў і паэму «Како-разбойнік», у якой уславіў кіраўніка сялянскіх паўстанняў у Грузіі ў першай палове XIX стагоддзя Арсена Ардэлашвілі. У пецярбургскі перыяд жыцця ён таксама задумаў некалькі другіх твораў і нават зрабіў чарныя накідаў іх. Над напісаннем гэтых твораў ён працаваў пазней.

У 1862 годзе Ілья Чаўчавадзе вяртаецца на радзіму і становіцца на чале нацыянальна-вызваленчага руху. «Грузія, як нацыя, з'явілася толькі ў другой палове XIX стагоддзя» (І. В. Сталін). У гэтых умовах на долю мастацкай літаратуры, якой прысвяціў сябе І. Чаўчавадзе, выпала асабліва вялікая роля.

Узвядзючы барацьбу супроць каланізатарскай палітыкі царскай Расіі, за ўздыман нацыянальнай культуры, І. Чаўчавадзе робіцца прызнаным кіраўніком грузінскіх шасцідзясятнікаў, або як іх называлі ў яго на радзіме — «стрэдадзельні» (дакладна — тыя, хто паспрабаваў валды Церака, г. зн. людзі, якія пабывалі за Церакам, у Расіі і засвоілі перадавыя ідэі рускіх дэмакратаў). І сваімі мастацкімі творамі і публіцыстычнымі артыкуламі І. Чаўчавадзе змагаўся за нацыянальнае, культурнае і дзяржаўнае самавызначэнне Грузіі. Нават у творах, напісаных на матэрыяле мінулага, пісьменніка менш за ўсё цікавяць вобразы

Літаратурны календар

ІЛЬЯ ЧАЎЧАВАДЗЕ

(Да 40-годдзя з дня смерці)

цароў і палкаводцаў. У цэнтры яго ўвагі заўсёды барацьба народа за сваё вызваленне. Роздумамі аб лёсе радзімы прасякнута паэма «Здань». Расказваючы пра пакуты грузінскага народа ў мінулым, паэт вуснамі старога, які ўвасабляе бас-смерце народа, уласна ўвасабляе барацьбітоў за будучыню.

І хцяя ворагі Каўказу Не раз іслі іму палон, Але сыны яго ні разу Не зганьбілі сваіх імен.

Таленавіты пісьменнік узабагаціў грузінскую літаратуру рэалістычнымі творамі пра дзікае жыццё працоўных грузін, якія цярпелі падвойны ўціск з боку мясцовых эксплуатацый і царскіх чыноўнікаў. Ідэі грамадзянскай пазіі Някрасава, з якімі І. Чаўчавадзе пазнаёміўся ў Пецярбурзе, зрабілі плённы ўплыў на творчасць грузінскага пісьменніка. Як і Някрасаў, які ўсведамляў сібы паэтам, што закліканы паказаць пакуты народа, І. Чаўчавадзе ўскладаў на пазію вялікую грамадскую ролю, адмаўляючы ёй быць вадбай для выбранных людзей. Называючы сябе вестуном і абаронцам народа, пісьменнік шчыра жадаў у адным са сваіх праграмных вершаў:

Яго пакуты падзяліць, Як ён, у горы не схіляцца, І яго радасны жыцьцё.

Ен пісаў, што «не для адных салодкіх несель паславы радзімы сваёй».

Тэме цяжкай паліцыйнай працы пісьменнік прысвяціў свае вершы «Араты», «Муша» і інш. У сатырычных вершах «Шчаслівая нацыя», «Адказ на адказ», І. Чаўчавадзе высмеяў абывакоўскае дваранства да лёсу народа. Даследчыкі літаратуры справядліва бачаць уплыў сатыры Гоголя і Салтакова Шчадрына на яго творы «І гэта чалавек».

Ілья Чаўчавадзе рашуча асуджаў грузінскіх паэтаў першай паловы XIX стагоддзя, якія аплкавалі старую Грузію і імкнуліся схавалі ад рэчаіснасці ў свет мар і элігічных сноў.

Спаемлі сум мінулага ў агні, Пяверым зорчы нашай пуцыводнай.

Нам трэба думаць аб наступным дні, Нам трэба жыць для радасці народнай. Звартаючыся да прыхільнасці старога ладу, І. Чаўчавадзе пісаў: «Нам дорагі інтарэсы мільённых мас, а не гультайства меншасці... наш бог ёсць бог роўнасці і братэрства, а не ўгодніцтва і нізкапаклонства, бог працоўных і прыгнечаных, а не фарысеяў і двурэшнікаў».

Выкрываючы каланізатарскую палітыку рускага царызма, І. Чаўчавадзе справядліва бачыў, што шчасце грузінскага народа будзе залежыць ад дружбы з вялікім рускім народам. «У дні выпрабаванняў грузінскі сцяг не раз з'яўляўся на полі бою побач з рускім сцягам, — пісаў ён, — ідучы за ім і пад яго імем, грузіны на адзін раз пралівалі сваю кроў разам з рускімі».

Ілья Чаўчавадзе быў не толькі таленавітым паэтам і празаікам. Яго перу належалі артыкулы па пытаннях педагогічнай асветы, эканоміі, гісторыі. Ён змагаўся за ачышчэнне грузінскай мовы ад архаізмаў і іранізмаў, за набліжэнне яе да жыўой народнай мовы, збіраў вусную народную творчасць.

Вярнуўшыся з універсітэта, І. Чаўчавадзе супрацоўнічаў у часопісе «Шчырка» («Святанне»), на старонках якога друкаваў артыкулы з патрабаваннямі басплатнага надзялення сялян зямлёй. У 1863 годзе ён заснаваў часопіс «Сакартвелос моамбе» («Грузінскі вестнік»). Амаль чвэртку веку І. Чаўчавадзе выдаваў спачатку газету «Леврыя» («Грузія»), а затым часопіс пад той-жа назвай.

У 1895 годзе на старонках гэтага часопіса Сылл надрукаваны юнацкія вершы І. В. Сталіна пад псеўданімам Сасело.

Мастацкая творчасць І. Чаўчавадзе прасякнута пафасам адмаўлення сацыяльнай несправядлівасці. Ён выступаў за сацыялізм і нацыянальнае развіццё працоўнага чалавека. І. Чаўчавадзе з'яўляецца заснавальнікам крытычнага рэалізму ў грузінскай літаратуры. Аднак, ён не ўзняўся да сапраўды рэвалюцыйнага разумення сутнасці класовай барацьбы. Узначальваючы палітычную групу грузінскай інтэлігенцыі, вядомай у гісторыі пад назвай «Первей дасі» («Першая група»), якая імкнулася прыставаць памешчыцкую гаспадарку да капіталізму, ён высюваў лозунг прымірэння са саслоў'ем, заклікаў ліберальных дваран стаць на чале капіталістычнага развіцця Грузіі. Гэты кірунак Л. П. Берыя ў кнізе «Да пытання аб гісторыі большэвіцкіх арганізацый у Закаўказзі» называў «феадальна-прагрэсіўнай плыню».

Літаратурная, журналісцкая і публіцыстычная дзейнасць І. Чаўчавадзе выклікала шматлікія нападкі на яго з боку ворагаў. Пісьменнік згінуў пры загадкавых абставінах. Ён быў забіты на дарозе з Тбілісі ў свой маёнтак 12 верасня 1907 года. Даведзена, што забойства І. Чаўчавадзе было арганізавана чорнасоцецамі.

Літаратурнае спадчына класіка грузінскай літаратуры з'яўляецца здабыткам усіх народаў нашай краіны.

В. М. БАРЫСЕВІЧ

Смерць вырвала з нашых радоў цудоўнага, чулага таварыша і друга Вольгу Міхайлаўну Барысевіч.

Усе сваё жыццё Вольга Міхайлаўна аддала на служэнне саветскаму мастацтву. Ужо ў 1921 годзе яна — юная актрыса чырвонаармейскага тэатра і супрацоўніца 8-ай стралковай дывізіі.

Лютаровіч, Александровская, Млодэк, Васільева, Нікалаева, Друкер, Малькова, Рэжэка, Ждановіч, Станюта, Арончык, Балочы, Дзяслаў, Мурамцаў, Лапіп, Малчанаў, Ільскі, Сяргейчык, Саннікаў, Глебаў, Уладзімірскі, Рахленка, Грыгоніч, Платонаў, Драчын, Аўгандзілаў, Брон, Марцінаў, Шахрай, Шындэрман, Пітгор, Арлоў, Цікоці, Багатыроў, Рамановіч, Лукас, Чуркін, Броўка, Глебка, Літвінаў, Цялеснін, Стальмах, Гасціловіч, Марголіп, Пуроўскі, Гульман, Марыкс, Руманцаў, Волкаў Б. Нікалаў, Мулер.

Дырэкцыя, партбюро і масцком Беларускага Дзяржаўнага ордэна Леніна Вялікага тэатра оперы і балета з жалем паведмаляюць аб раптоўнай смерці рэжысёра тэатра **БАРЫСЕВІЧ Вольгі Міхайлаўны** і выказваюць глыбокае спачуванне сям'і нябожчыцы.

Беларускі Дзяржаўны ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычны тэатр імя Янкі Купалы выказвае сваё глыбокае спачуванне кадытэу Беларускага Дзяржаўнага ордэна Леніна тэатра оперы і балета з прычыны дачаснай смерці рэжысёра тэатра **БАРЫСЕВІЧ Вольгі Міхайлаўны**, старэйшага працаўніка Беларускага саветскага мастацтва.

Галоўны рэдактар **М. ГОРЦАУ**. Рэдакцыя: **П. ПАНЧАНКА**, **А. КУЧАР** (нам. галоўнага рэдактара), **М. ПАСЛЯДОВІЧ**, **Я. РАМАНОВІЧ**, **М. КАЦАР**, **К. САННІКАУ**, **П. ПАДКАВЫРАУ**, **М. БЛІСІНАУ**.